

TROMPETİN TARİHSEL GELİŞİMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

(An Investigation on the Historical Development of the Trumpet)

Hamza ÜSTÜN¹

Makale Geçmişi

ÖZ

Article History

Alındı/Received:

*Düzeltilme alındı/ Received
in revised form:*

Kabul edildi/Accepted:

Edinilen kaynaklara göre milattan önceki dönemlerde, 1350'li yıllarda ilk örneğine Mısır firavunu Tutankamun' un mezarında rastlanan trompetin köklerinin insanlık tarihine kadar uzanabileceği düşünülmektedir. Orta Asya'dan günümüze gelene kadar Türk kültürü içerisinde de çağlar boyunca aktif olarak bulunan trompet, bir iletişim aracı olarak kullanılmanın yanında fetihlerde askeri anlamda düşmana korku vererek özellikle Osmanlı İmparatorluğu zamanında zirve dönemini geçirmiştir. 17. yüzyılın ilk dönemlerinde Avrupa' da Monteverdi'nin eserleri ile senfonik orkestrayla tanışan trompet, barok dönem geldiğinde de dönemin bestecileri ve yorumcuları tarafından oldukça tercih edilen bir enstrüman olmaya başlamıştır. Ferdinand Kölbl tarafından geliştirilen ve dünya çapında yaygın olarak kullanılmakta olan piston sisteminin keşfi ile son halini almıştır. Dünya genelinde klasik müzikten popüler müziğe kadar geniş bir yelpazede yaygın olarak kullanılan trompet, çeşitli hayvan kabuklarından üretilmiş düz bir boru olarak başladığı serüvenine, günümüzde gelişen teknolojinin de yardımı ile tüm ekonomik seviyelerde ulaşılabilecek piston sistemli halini almıştır. Trompet, günümüze gelindiğinde dünya üzerinde var olan müzik türlerinin tümünü icra edebilme yeterliliğine sahip olması ile, gelişiminden bu güne en önemli kazanımını gerçekleştirmiştir. Bu özellik enstrümanın gelişiminin en büyük kazancıdır. Bundan sonra yapılacak olan gelişimlerinde çalgının popülerliği ve kullanılabilir olmasına faydalar sağlayacağı düşünülebilir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin toplanmasında nitel yöntemlerden doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu çalışmada, trompetin ilk ortaya çıktığı zamandan günümüze gelene kadar olan gelişim sürecinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen bu amaç neticesinde trompetin göstermiş olduğu gelişim süreçleri ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların ve sonuçların, trompet eğitimi alan öğrencilere, eğitimcilere, akademik çalışmalar yapan bilim insanlarına ve konu ile ilgili bireylere faydalı bir kaynak olması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler:

trompet; enstrüman tarihi; enstrüman gelişimi

© 2020 BUAAD-BIJAR. Tüm hakları saklıdır.

*Extended Abstract (English)

Summary

According to the sources obtained, it is thought that the origins of the trumpet, the first example of which was found in the tomb of the Egyptian pharaoh Tutankamun in the 1350s, may date back to the history of mankind. The trumpet, which has been active in the Turkish culture for ages, from Central Asia to the present day, has been used as a means of communication, in addition to being used by the military in the conquest of fear, especially during the period of the Ottoman Empire.

The trumpet, which met the works of Monteverdi and symphonic orchestra in Europe in the early 17th century, has become a highly preferred instrument by the composers and performers of the period when the baroque

¹Doktorant, Gazi Üniversitesi, ustunhamza@gmail.com

period came. It took its final form with the discovery of the piston system which was developed by Ferdinand Kölbl and is used worldwide. The trumpet, which is widely used in a wide range from classical music to popular music throughout the world, has started its adventure as a straight pipe made of various animal shells. With the help of today's developing technology, it has become a piston system that can be reached by people of all economic levels. The trumpet made the most important gain from its development to this day with its ability to perform all the music genres that exist in the world. This feature is the biggest gain of the development of the instrument. It can be inferred that the future developments of the instrument will benefit the popularity and usability of it. Qualitative methods and the document analysis technique were used to collect the data obtained within the scope of this research. In this study, it is aimed to determine the development process from the time the trumpet first appeared to the present day. As a result of this purpose, the development processes of the trumpet have been examined in detail.

In the light of the findings of the study, it can be concluded that the shape of the instrument obtained from animal shells and horns was in the axis of showing and communication in BC. With this form, which is considered to be the first version of the trumpet, the aim was to send news to remote areas, and ensure that dangerous situations that may occur can be notified to the center quickly. Considering that communication is provided under difficult conditions, the trumpet played a vital role in the social life of societies.

During the time until the medieval period, the trumpet produced from animal shells and horns became metal and became a flat pipe. The trumpet became the symbol of military order and ostentation, especially in the Roman period. It is known that kings and legionnaires kept trumpet players, especially in their own military assemblies, in the status of high class maids. The high number of people playing the trumpet causes the volume of sound produced to be high and this causes the power indicator to be more direct. Based on this situation, the importance of the trumpet and people that play the trumpet during this period can be observed. With the realization of inventions that allow the bending of metal structures at the end of the medieval period, the straight pipe bending and gaining a longer and ergonomic structure enabled the trumpet to be more useful. It can be concluded that this situation also facilitates trumpet playing and the use of the instrument is relaxed.

Along with the new age, aesthetic and art anxiety has reached high levels with the reforms that regulate social life, especially in Western Europe. As the importance of the phenomenon of art increases rapidly, the role and effectiveness of the trumpet in the orchestras increased. The emergence of different playing techniques has allowed the instrument to be played by wider audiences. Educational activities have become widespread and the result of the writing of trumpet methods has resulted in the widespread use of the instrument, especially in Europe. In this context, the trumpet continued its development with the development of the piston system and the spread of teaching techniques, allowing the passages in important works to be attributed to it. It can be concluded that the trumpet is an aesthetically important element in art movements.

In its technological development, the 21st century in particular made positive contributions regarding the rapid change, production and spread of trumpet. It is now possible to produce trumpets, which were previously made by hand, from factories. One of the positive contributions of these developments is that there are trumpets that are offered for sale, at a low economical level, especially from the far east market. This makes it easier for individuals of all economic levels to acquire a trumpet.

When the studies conducted are analyzed, the development processes of the instruments have been revealed historically, and it has been concluded that these changes on the instruments have reached an even wider composer and audience base. In this article, which is the first organological study on the trumpet instrument, it can be concluded that trumpet has been used by many societies since its inception, and has been used in almost all musical forms.

The findings and results obtained from the research are aimed to be a useful resource for students, educators, academic scholars and individuals involved in trumpet education.

Keywords: trumpet; instrument history; instrument development

1. GİRİŞ

Geçmiş milattan önce 1500-2000'li yıllara kadar uzanan trompet, ilk çıktığı dönemden bu güne kadar çeşitli değişimler geçirerek, günümüzdeki halini almıştır. İlk çağlarda trompet, en ilkel hali diyebileceğimiz hali ile deniz kabuklarından, hayvan boynuzlarından ve insan kemiklerinden

yapılmıştır. Üfleyerek büyük bir ses dalgası elde edildiğini keşfeden insanlar, trompetin ilk kullanımını uzakta bulunan insanlara haber verme amacı ile kullanmışlardır. Araştırmacılar, bu gerçeğin tesadüfen bulunduğunu tahmin etmektedirler. Yıllar geçtikçe ağaç kabuklarının yerini hayvan boynuzları, kemikler ve deniz kabukları almıştır (Sabır, 2012: 11).

Roma imparatorluğunda askeri gayeler hedef alınarak savaş alanlarında ve seremonilerde kullanılan trompet, bu dönemde düz boru halini almıştır. Yunan medeniyeti olarak adlandırılan Helenistik dönemde de trompet yarışmaları yapıldığı bilinmektedir. Yunan trompeti olarak isimlendirilen salpinx, bronz bir kalaktan meydana gelmektedir. Orta Asya'dan günümüze gelene değin trompet, Türk kültürünün ve hayatının içinde var olmuştur. Türklerin trompetin ilk ortaya çıkışı olarak kabul edilen boruyu askeri ve sosyal yaşantılarında kullandıklarına ilişkin ilk belirgiye 8. yüzyıl da yazılan Orhun yazıtlarında rastlanır. Osmanlı imparatorluğunun askeri teşkilatlanması sonucu kurulan mehter takımlarının da ana enstrümanlarından biri trompet olmuştur. Dört kıtaya yayılan geniş toprakları himayesinde bulundurmuş Osmanlı İmparatorluğu, çıktıkları seferlere mehter takımlarını da yanlarında götürmüştür. Böylelikle Batılı ve Afrikalı topluluklar ile kültür alışverişine girilmiş, trompetin gelişmesine katkıda bulunulmuştur(Üstün, 2016: 2).

17. yüzyılın ilk dönemlerinde Avrupa' da Monteverdi'nin eserleri ile senfonik orkestrayla tanışan trompet, barok dönem geldiğinde de dönemin bestecileri ve yorumcuları tarafından oldukça tercih edilen bir enstrüman olmaya başlamıştır. 19. yüzyılın ilk döneminde, günümüzdeki trompetlerde de bulunan piston sistemi Bluhmer ve Stözel aracılığı ile tasarlanmıştır. Düz boru olarak kullanılmakta olan trompet, yerini pistonlu trompetlere bırakmıştır.

Osmanlı devletinin batılılaşma ve yenilenme döneminde ilk olarak III. Selim zamanında askeri eğitim amaçlı Fransız subayların başında bulunduğu bir boru takımı tertiplendi. İkinci olarak ise; II. Mahmut tarafından mehter müziği yapmakta olan mehterhanenin yerine 1826 yılında Mızaka-i Hümayun adı verilen yeni bir eğitim kurumu oluşturulmuştur (Baba, 2016: 153). Osmanlı devletinde Batı müziği bağlamında ilk trompet eğitimleri de kurulan bu okul ile başlamıştır. Mehterhane periyodunda meşk usulü ile gerçekleştirilen eğitim öğretim faaliyetleri, artık Batı tarzı eğitim öğretim modelleri ile gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda da İtalyan müzisyen ve bando şefi Donizetti Paşa İstanbul'a getirilerek, saray bandosunun ve okulunun başına geçirilmiştir (Yurtseven & Sağer, 2018: 126).

Trompet asırlardan beri süregelen tarihsel gelişimini günümüzde kullanılmakta olan pistonlu sistem üzerinde gerçekleştirilen çeşitli uyarlamalar ile de sürdürmektedir. Geleneksel müziklerin içerisinde yer alan mikrotonal seslerin, tampere ses sisteminin çalınabildiği, günümüzde kullanılan piston mekanizması ile çalınabilmesi mümkün kılınamamaktadır. Bu mikrotonal seslerin

çalışmasına olanak sağlayan çeşitli piston sistemlerinin trompet mekanizmasına uyarlanması ile ilgili çeşitli çalışmalar olsa da, bu çalışmalar henüz yerel ölçekli ve yaygınlaşmamış durumdadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, günümüzde mesleki müzik eğitimi alanında gelişimine devam edilen trompetin tarihsel gelişim süreçlerini inceleyerek, alanda yer alan öğrencilere ve özengen olarak trompet eğitimi gören kişilere kaynak oluşturmaktır. M.Ö. tarihlerden günümüze gelene değin, trompetin gelişimi incelenerek, yapısal olarak ne gibi değişikliklerden geçip gelişimini tamamladığını incelenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın müzik eğitimi veren okullarda öğrenim gören öğrenciler, akademisyenler ve araştırmacılar için önemli bir kaynak teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ülkemiz genelinde müzik eğitimi ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, özellikle üflemeli ve vurmali çalgılar ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların sayıca az olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca müzik eğitimi veren kurumların teşkilat yapılarına bakıldığında da, mesleki anlamda trompet eğitiminin verildiği, devlet konservatuvarlarının üflemeli ve vurmali çalgılar ana sanat dallarının aktif olarak öğrenci yetiştirdiği okul sayısı oldukça azdır.

Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinde yer alan "trompet" anahtar kelimesi ile aranan çalışmaların sayısı ise 2020 yılı itibari ile 16' dır (YÖK, 2020). Sayıca az olan çalışmalar, bu alanda öğrenimlerini sürdüren öğrenciler, eğiticiler ve sanatçılar için çeşitli süreçlerde sorun oluşturmaktadır. Üflemeli çalgılar alanında gerçekleştirilen çalışmalar da yeterli seviyede değildir.

Görüldüğü gibi sadece trompet özelinde değil, üflemeli çalgıların tamamı ile ilgili de yapılan çalışmaların sayılarının az olması, çalışmayı ayrıca önemli kılmaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırmada verilerin toplanmasında nitel yöntemlerden doküman analizinden yararlanılmıştır. Dokümanlar nitel açıdan ele alınan araştırmaların önemli veri elde etme kaynaklarıdır. Doküman inceleme, araştırma hakkında bilgileri içeren materyallerin analizidir. Bu materyaller yazılı (kitap, dergi, gazete, arşiv, günlük vb.) olabileceği gibi konu ile ilişkili film, video veya fotoğraflar şeklinde de olabilir (Dora, 2016: 2).

"Doküman incelemesinde temel amaç; araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesidir" (Yıldırım & Şimşek, 2006). Bu yöntem birebir

görüşme ya da gözlemin yapılamadığı hallerde etkili bir araştırma yöntemi olarak belirlenebilir. Bu kapsamda çalışmanın amacına uygun konu ile ilişkili daha önceden yapılmış olan bilimsel çalışmalar araştırılmış, taramanın sonucunda da trompet ile ilgili kaynak probleminin olduğu belirlenmiştir. Gerçekleştirilen veri toplama çalışmasında, yabancı kaynakların sayıca az olmasına rağmen içerik anlamında yerli kaynaklardan oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir.

3.BULGULAR

3.1. M.Ö. Dönemde Trompetin Gelişimi

İnsan yaşamının başladığı düşünülen dönemlere kadar gidilen trompetin ilk örneğine, M.Ö.1352'de vefat eden Mısır firavunu Tutankamon'un mezarında denk gelinmiştir. Bulunan bu trompet gümüşten yapılmıştır. M.Ö.1000 yıllarına dayanan bronz trompetlere de Danimarka'da rastlanmıştır (Yurtcan, 2005).

Şekil 1. Deniz Kabuğu Trompet (Berger'den Aktaran Sabır, 2012).

M.Ö. 1352 de ölen Mısırlı Tutankamun' un mezarında bulunan trompetin, bu tarihten çok daha öncelere ilişkin bir geçmişi kapsadığı ortaya çıkmaktadır. Trompetin birinci öncelikli kullanım hedefinin müziksel etkinliklerde kullanmak değil, sesli haberleşme amacı doğrultusunda kullanıldığı düşünülmektedir. Şiddetli ses dalgaları çıkaran, çeşitli hayvanlar tarafından içleri oyulmuş ağaç türlerinden veya kabuklu deniz hayvanlarının kabuklarından faydalanan insanlar, elde ettikleri frekanslı sesler ile trompetin ilk kullanım sahalarını oluşturmaya başlamışlardır.

"Mısır'da bulunan kraliçe Hatsepsut'a ait tapınakta trompet figürlerinin bulunduğu ikonografiler bulunmaktadır. Bu ikonografilerde, bir festivalde trompet çalan Mısır'lı askerler görülmektedir"(Wikipedia,2020). Önceden yalnız bir parça olarak, hayvan boynuzu veya metalden oluşan bir biçimde bulunan trompet, bu ikonografilerde sade bir boru ve şu anda kullandığımız ağızlığa benzeyen yeni bir modül şeklinde olduğu gözlemlenmektedir.

Şekil 2. Mısırlı Theban Askerlerini Savaşa Götüren Trompetçi Asker (Akyol, 2014)

Kullanılan düz boruların gelişimi için insanlar, sesi oluşturmak için kullandıkları ağızlık bölümünün diğer ucunu genişletmeyi hedefledikleri görülmektedir. Sonradan kalak olarak adlandırılacak olan bu kısmın tasarlanması ile ortaya çıkacak ses düzeyinin daha da artmış olacağı keşfedilmiştir. İletişim amaçlı kullanılan trompetin, ses seviyesinin artırılarak uzak bölgelere ulaşabilmesinin hedeflendiği söylenebilir.

Avustralya’da günümüzde de hala ilkel biçimde kullanılan Didgerido ya da Didjeridu olarak isimlendirilen etnik enstrüman vardır. Bu enstrümanın trompetin gelişimine katkı sağladığı düşünülmektedir. Didgeridoo, Didjeridu Aborjinler tarafından kullanılmakta olan üfleli bir enstrümandır. Geleneksel didjeridular ağaç dalının içinin termit karıncaları tarafından oyularak bir kanal açılmasıyla elde edilir. Didjeridunun dış yüzeyi ruhsal anlamlar ifade eden resimlerle süslenir ve dinsel törenlerde çalınır (Puhan vd., 2005).

Şekil 3. Sidney Didgeridu Çalan Yerli (<http://www.musicwithease.com>).

Gılgamış destanında belirtilen, oyulan ağaç kabuklarından meydana getirilmiş enstrümanın, trompetin ilk olarak ortaya çıkmasına ilişkin geçerli belgeler ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Tutankhamen' in mezarından çıkartılan bronz ve gümüş trompetler ve bakırdan meydana getirilmiş maddelerin de trompet üzerinde kullanıldığı görülmektedir. Bulunan bu trompetlerin uzunluğunun 2,54 cm olması, tahtadan yapılan didgerido ve ona benzeyen enstrümanların uzunlukları ile benzer boyutlarda metalden meydana getirilmiş bir enstrümana doğru evrimleşmenin izlerini taşımaktadır (Sabır, 2012; Akyol, 2014).

Trompetin ilerleyen zamanlarda farklı medeniyetlerce de kullanıldığı bilinmektedir. M.Ö. 400 yıllarında Yunanlıların trompet ile ilgili çeşitli müsabakalar gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Aynı zamanda Roma döneminden bugüne ulaşan trompet üfleyen heykeller, o dönemlerde trompetin medeniyetlerin yaşamlarında ne derece önemli olduğuna ilişkin bilgiler sunmaktadır.

Yunanlıların salpinx olarak adlandırdıkları ve didgeridu'nun metal şeklinde üretilmiş biçimine benzeyen trompeti kullandıkları, gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalardan ve gravürlerden ortaya çıkartılmaktadır. Salpinx'i yunanlılar spor etkinliklerinde, resmi törenlerde ve askeri alanlarda gerçekleştirdikleri fetihlerde oldukça geniş bir alanda kullanmışlardır(O.J's trumpet, 2020).

Şekil 4. Salpinx Çalan İnsan Figürü (<http://abel.hive.no/trumpet/salpinx/>).

Şekil 5. Salpinx Heykel (<https://en.wikipedia.org>)

Salpinxler üzerinde yapılan araştırmalar ve bulgular incelendiğinde, bu çalgıların kullanım alanları ve amaçları üzerine çeşitli çalışmalar mevcuttur. Günümüzde hala çalışır durumda olan salpinxler, özel etkinliklerde kullanılarak, geçmişe dair trompet etkisini günümüze taşımaktadır.

Şekil 6. Salpinx Çalan Sanatçı (<http://philandgayleneuman.com>).

3.2. Roma Dönemi ve Ortaçağda Trompetin Gelişimi

Roma döneminde sayısız metalden üretilen enstrümanlar kullanılmasına karşın, sadece iki örneğin trompet ile doğrudan alakalı olabileceği düşünülebilir. İlk olarak örnek verilecek çalgı roma tubası öteki ise bucina olarak adlandırılan çalgıdır.

Şekil 7. Bucina (<http://fineartamerica.com>)

M.Ö. 300 yıllarında ortaya çıkan Roma imparatorluğunda asker lejyonları Roma imparatorluğunu en önemli askeri güç biçimine getirmede önemli rol oynamaktadır. Askerler seferlerinde bir bölgeyi kuşatmaya aldıklarında ve ya savunma yaptıklarında trompetleri etkili bir biçimde kullanmışlardır. Kullanılmakta olan tubayı andırmayan Roma tubası birliklerin yürüme eğitimlerinde kullanılmakta olan 46 inç boyunda uç bölümünde bir kalağın bulunduğu, bronzdan üretilmiş dümdüz bir boru biçimindedir (Açıksöz,2007).

Şekil 8. Gladyatörler, Tuba ve Hydraulus (<http://users.Wfu.edu/ulery/>).

Roma döneminde kullanılmakta olan trompet, günümüzde kullanılan şekline benzemeye başlamıştır. Dümdüz bir boru biçiminde doğuşkan seslerin çıkartılabilmesine olanak sağlayan bir biçimdedir. Krallar ve lejyonlar açısından trompet, gösterinin, şaşanın ve güçlü olmanın göstergesi olarak kabul edilmiştir. Aristokrat bir bireyin önemli bir bölgeye gelişinin diğerleri tarafından da belirlenebilmesi için trompetçilerden yardım alınmıştır. Bu törenler esnasında trompet çalan kişilerin sayısal mevcudu, kral, lejyon ya da aristokratların gücü ile paralellik göstermektedir. Kalabalık bir trompet gösterisiyle ağırlanan ünlünün, imparatorlukta hürmet duyulan ve önemli bir zat olduğunun belirtisi olmuştur. İmparatorlukta üst sınıf hizmetçiler olarak tanımlanan trompetçilerin, günlük hayatlarında onlara yardım eden hizmetçilerinin olduğu bilinmektedir. Bu vaziyetinde imparatorlukta trompet icra eden bireylerin ne kadar önemli bireyler oldukları hakkında bizlere bilgi vermektedir.

Şekil 9. Roma Tubası

Romalı trompetçiler büyük ve içi boş metal enstrümanları üflemede zorlanmışlardır. Trompetten daha güçlü ve yüksek seviyelerde sesler elde etmek için fazla basınç uygulamaları gerektiğini keşfetmişlerdir. Bu işlemi gerçekleştirebilmek için yanaklarını şişirerek çalmışlar, yanaklarını destelemeye yardımcı olması için deri başlık giymişler ve “capistrum” denilen yüz bandı kullanmışlardır (Sabır,2012).

Şekil 10. Capistrum

(<http://www.mediterranees.net/civilisation/rich/articles/loisirs/musiciens/capistrum.htm>)

Gerçekleştirilen arkeoloji çalışmaları bizlere özellikle Çin imparatorluklarında da trompet ile ilgili enstrümanların varlığının olduğu hakkında bilgiler vermektedir. Dung olarak adlandırılan Tibet trompetinin boyunun beş metre olduğu düşünülmektedir. "Bakırdan yapılan, teleskop benzeri birbirine geçen boğumlarla tutturulmuş koni şeklindeki borulardan oluşmaktadır. Dini törenlerin en önemli unsurlarından biri olarak, kutsal bir çalgı olma özelliği kazanmıştır. Birçok Asya trompeti gibi Dung'un da çok geniş ve düz bir ağızlığı bulunmaktadır, bu yüzden bu çalgıdan sadece çok kalın ve uğultu benzeri sesler elde edilebilmiştir" (Akyol,2014).

Şekil 11. Dung (<http://dalymusic.com/store/rag-dung-extra-large/>).

Avrupa'da gelişmekte olan çalgı yapım ve üretim deneyimleri, özellikle Almanlar tarafından bulunan borunun bükülmesi ile ilgili “S” sisteminin keşfi, bugün kullanılmakta olan trompet bükülmesinin belirlenmesine öncülük etmiştir. Bu gelişme ile birlikte dümdüz boru biçiminde var olan trompet türleri değişik bir kapsam kazanmış, uzatılan hava akımının bükülen borular sayesinde uzaması güçlü ve desibelli ses meydana getirmeye olanak sağlamıştır. Uzunluğun artırılması ile oluşan büyük kıvrımlı trompetler ile, enstrümanın daha basit anlamda icra edilebilmesine olanak sağlamıştır.

Şekil 12. Lur (<http://abel.hive.no/trompet/lur/bronze/>).

Şekil 12'de görüldüğü gibi, Lur ağızlık modeli olarak kullanılmakta olan trompet ağızlıklarına oldukça yakın bir benzerliktedir. Düz bir borunun s sistemi ile nasıl kıvrımlı hale getirildiğine dair de önemli bir örnek teşkil etmektedir.

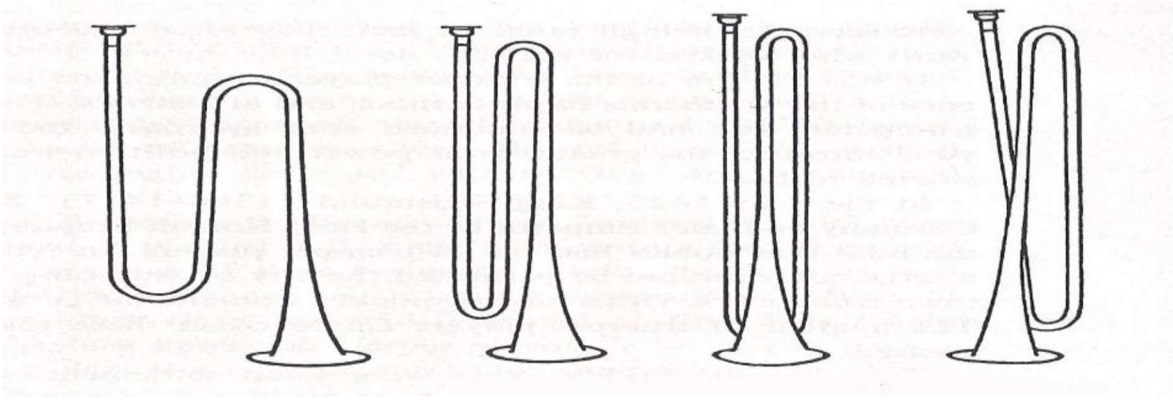

Şekil 13. Kopenhag'da Lur Üfleyenler Heykeli (<http://www.copenhagenet.dk/cph-map/cph-lure.asp>).

Roma uygarlığının trompetin geliştirilmesi ve kullanım alanlarının artmasında sağladığı faydalar oldukça fazladır. İmparatorluğun çöküş aşamasına geçip yok olması ile birlikte de, trompet ve gelişiminin gittikçe azaldığı söylenebilir. İnsanlık tarihine kadar dayanan trompet, gelişimini ve kullanımını ortaçağın sonlanmasından sonra da geliştirmeye devam etmiştir.

3.3. Yeniçağda Trompetin Gelişimi

Ortaçağ Batı Avrupa toplulukları tarafından karanlık çağ periyodu şeklinde isimlendirilmektedir. Bu durumun başlıca sebebi kilisenin topluluk üstünde oluşturduğu, zorlayıcı kanunlar ile belirlenmiş kaidelerin insanlar üzerinde meydana getirdiği baskılardır. Bu devire gelene kadar olan sürede, müzik tek seslilik üzerinden gelişmiştir. Trompetin meydana getirilmesi ve hedeflenen kullanım alanları incelendiğinde de tek sesli müziğe uygun bir ilerleme gösterdiği görülmektedir (Sabır,2012:15).

Şekil 14. Ortaçağda Trompet

Ortaçağ periyodunun bitmesine yakın sanat düşüncelerindeki esaslı değişimler trompetin de değişimine ve gelişmesine neden olmuştur. Haçlı seferleri sayesinde doğu medeniyetleri ile ilişkilere girme durumunda kalan Avrupalı medeniyetler, "sarazen" olarak adlandırdıkları Arap medeniyetlerinden sara zen trompetlerini keşfetmişlerdir. Sarazenler trompetlerini askeri amaçlar doğrultusunda değerlendirmişlerdir. Ana kullanım alanları, meydana getirdikleri kuvvetli ses seviyeleri ve amaçsız olarak çıkarttıkları sesler sayesinde, seferlerde karşı tarafın endişe duyması ve şaşırılması hedeflenmiştir (Üstün, 2016: 20).

Şekil 15. Sarazenler (<http://www.gettyimages.com>).

"11. yy başlarında Avrupa kıtasında, günümüz trompet isminin de oluşmasının nedeni olan "trumpa" isimli çalgı kullanılmıştır. Trumpa isimli çalgının Avrupa topraklarına Arapların getirildiği düşünülmektedir" (Akyol,2012).

Yapılan çalışmalar trompetin Avrupa'ya haçlı seferleri esnasında, toplumların birbirleri ile etkileşimleri neticesinde geçtiği izlenimini vermektedir. En çok kullanılan isim olarak özellikle

"Trumpa" ismi geldiği soy namına oldukça ehemmiyet taşımaktadır. Günümüzde genel olarak dünyanın çeşitli yerlerinde kullanılmakta olan trompetlerin adları da bu sözcükten türemişlerdir. Türkçe trompet, İngilizce trump, trumpet, Almanca trumpe, trumb, trummet, Fransızca trompette, trompette, trompe, İspanyolca trompeta ve İtalyanca da tromba isimleri ile adlandırılmıştır (Akyol, 2014; Sabır, 2012; Yurtcan, 2005).

Şekil 16. Hans Memling'in Tablosunda Kulisli Katlanmış Trompet Çalan Melek
(<http://www.periodpaper.com/products/1932-print-hans-memling-angels-music-instruments-lute-psaltery-trumpet-recorder-113056-afc1-014>).

Rönesans öncesinde farklı ülke topraklarında trompetin gelişimini gözlemlemek elde var olan bilgilerden bu gelişimi gözlemleyebilmek mümkündür. Değişik tanımlarla farklı adlar belirlenmesine rağmen trompet, bu medeniyetlerde ilerlemesini devam ettirerek etkileşimini sürdürmüştür. Enstrüman yapım ve geliştirme ustaları borunun eğilebilmesi yöntemini bularak, önceden dümdüz şekilde üretilen ve kullanılan trompeti "S" biçiminde geliştirmeyi başarmışlardır.

"Düz borunun katlanabilir olması trompetin gelişimi açısından devrim niteliği taşıyan bir gelişmedir. Bu yenilik bulununcaya kadar trompet düz bir boru şeklindedir. Boruların uzunluğunu arttırarak daha güçlü ve kalın ses çıkartmak isteyen çalgı yapımcıları, icracıların çalmasını zorlaştıracak düzeyde uzun trompetler yapmışlardır" (Üstün, 2016: 22). Bilhassa savaş meydanlarına götürülen trompetler, dümdüz bir şekilde ve daha gür ses çıkması bakımından uzunca olmasından dolayı, icracılar tarafından taşınmasının da elverişsiz olduğu bir durumla karşı karşıya kalmaktaydılar. Borunun eğilebilmesi ile beraber benzer boydaki trompeti yarı uzunluğa düşürerek aynı ses derecesine erişmek mümkün kılınmıştır. Enstrüman yapımcıları boruyu üç veya dört kez eğerek daha fazla ses üretmenin yanında, enstrümanın işlevsel olarak kullanılabilirliğine de olanak sağlamışlardır. Bu yenilik trompet çalan kişilerin çalıklarını da olabildiğince kolaylaştırmıştır.

Şekil 17. Naturel Trompet (<http://tapsbugler.com>).

Şekil 18. Naturel Trompetler İle Çalınabilen Sesler (<http://www.trumpetjourney.com>).

Şekil 18'de gösterilmekte olan armonik seslerin trompet ile çıkartılabilmesi, trompetten yararlanma alanlarının da farklılaşmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Bu gelişme öncesinde savaş meydanlarında karşı kuvvetlere tehlike ve görkem sağlamak nedeniyle kullanılan trompetin, sanatsal kaygıların ilerlemesi ile beraberinde müziksel etkinliklerde de kullanılmasının planlamaları yapılmaya başlanmıştır.

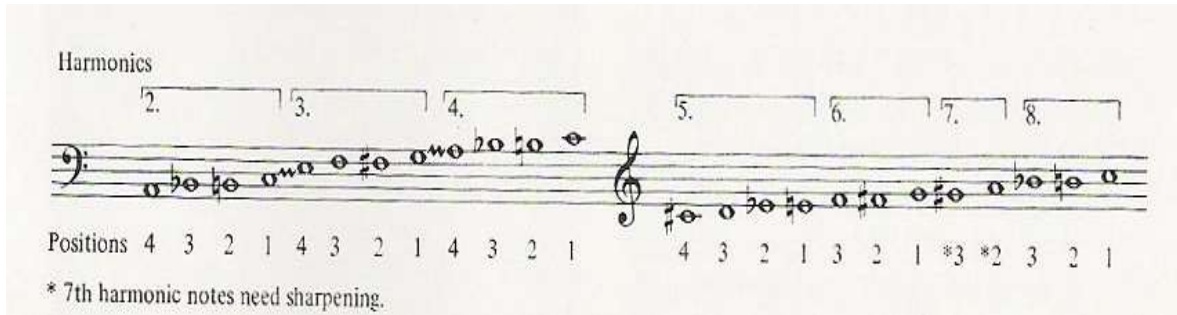
Klasik müzikte kullanılmaya başlanan natürel trompetler için daha değişik arayışlar içerisine girilme durumlarında kalınmıştır. Bu durumun başlıca sebebi natürel trompetle çalınan notaların bundan sonra yetersiz kalmasıdır. Bir akorun 3'lü, 5'li, 7'li, 8'li, 9'lu ve 11'lisi biçiminde notaları icra eden trompet için bu noktadan sonra bu akor sesleri yetersiz gelmiştir. Yarım ses aralıklarının da çalınabileceği farklı bir sisteme gereksinim duyulmuştur.

Geliştirilen yenilikler ile beraber trompet üreten ustalar, boyutlarındaki küçültme işlemleri ile daha ergonomik bir hale getirdikleri trompetler için farklı bir mekanizma geliştirmişlerdir. Boruları birbirlerinin içlerine geçirerek oluşturulan bu sistem, trombonun da atası sayılabilecek biçimde tasarlanmıştır. Trompet, bundan sonra ileri geri hareketlerle seslerin değiştirilebildiği bir mekanizmaya kavuşmuştur.

Şekil 19. Najera' Nın Sürgülü Trompet Çelen Melekler Tablosu
(http://www.townwaits.org.uk/essays_trumpet.shtml).

Kulisli hale getirilen trompetlere İngiliz trompeti adlandırılması yapılmıştır. Bunun başlıca sebebi pistonlu trompetlerin icat edilmesine rağmen 19.yy' la geldiğinde bile hala İngiltere' de aktif olarak kullanılmaya devam etmesidir. "Kulisli trompet, natürel trompete benzer bir biçimde yapılmıştır; ancak bir ucunda ağızlığı bağlı ve diğer ucunda da günümüzde "lead pipe" olarak adlandırılan ve ana boruya yerleştirilmiş birbirinin içine geçebilen borulara sahiptir. Kulisli trompet çalan müzisyen bir eliyle ağızlığı bağlı olan boruyu diğeri ile de tüm trompeti hareket ettirmektedir"(Sabır,2012: 18).

Şekil 20. Kulisli Trompet Notaları
(<http://www.whitecottagewebsites.co.uk/waits/notes%26queries/slide.html>).

Şekil 21. Kulisli Ve Natürel Trompet (http://www.lgbe.co.uk/antique_brasses.html).

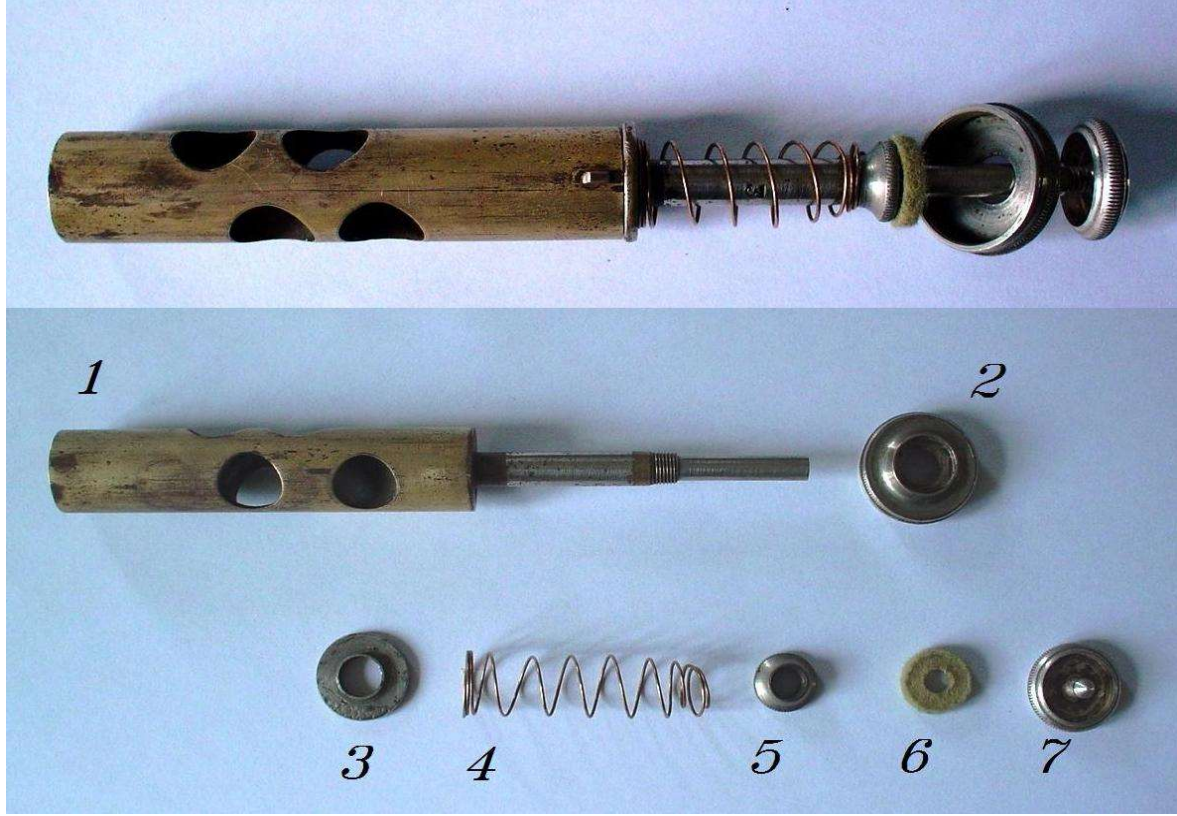
"Rönesansla birlikte, yüzyıllardır kullanılan düz trompetlerin aksine sanatçılar, metal borular eğmeyi, katlamayı öğrenmiştir. Bu gelişme trompetlerin ses alanının genişlemesine yol açmıştır. Rönesans sonlarına doğru trompet, sanat müziğinde kullanılmaya başlanmıştır" (Çavuş, 2019).

3.4. Günümüzde Trompetin Tarihsel Gelişimi

19.yy itibarı ile trompetin gelişiminde o güne gelene değin gelişmelerin tümünden daha kapsamlı bir mekanizma olan piston sistemi tasarlanmıştır. Bu mekanizma ile yarım aralıkların oluşturulduğu sesler de, daha temiz ve sağlıklı çıkan temel sesler gibi ses kalitesinde herhangi bir değişiklik olmadan çıkartılabilmektedir.

Piston sistemini ortaya çıkartan kişi, Bohemya'da yaşamış Rus bir kornocu olan Ferdinand Kölbl dir. İlk olarak, korno enstrümanı üstünde seslerin birbirleri arasında geçişleri kolaylaştırmak gayesi ile üretilmiştir. Bu buluşun peşinden sayısız piston mekanizmaları geliştirilmiş yalnız ikisi dışındaki hiçbiri bugüne kadar gelememiştir. Günümüzde kullanılmakta olan bu iki mekanizmadan birincisi, özellikle Almanlar tarafından çokça tercih edilen, rotary ismi ile adlandırılan sistemdir. İkincisi ise, bugün dünya çapında da en çok tercih edilen piston mekanizmasıdır (Akyol,2014; Sabır, 2012).

Piston mekanizması ana mantık olarak üflenen havanın yolunun uzaması ve kısaltılması ilkesi benimsenerek oluşturulmuş bir sistemdir. Düz olarak bulunan naturel trompetin boru haline 3 tane piston mekanizması dahil edilmiş ve eklenen pistonlara monte edilen yan boru ekleri geliştirilmiştir. Pistonlara eklenen bu borulara giren hava yönlendirilmesinde kontrolü ilişkili oldukları pistonlar kontrol etmektedir.

Şekil 22. Piston Mekanizması

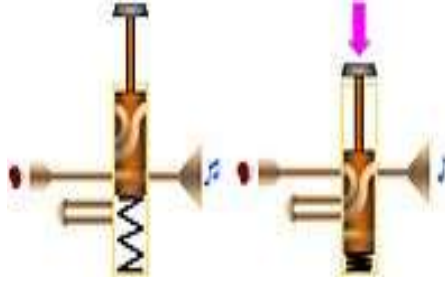
Şekil 22' de numaralandırılarak gösterildiği gibi, piston olarak adlandırılan sistemin sökülmüş hali görülmektedir. Ağızlık yardımı ile içeri giren hava pistonu ulaşır ve şekilde 1 numara ile gösterilen pistonun üzerindeki delikler yardımı ile hava akımının yönlendirerek istenilen sesin oluşumunu gerçekleştirir. 2 numaradaki parça, pistonun ana gövdesinin içinde bulunan yay mekanizmasının takılmasında kullanılan vidaya benzeyen bir vazifeyi gören parçadır.

3 numaralı parça yayın sıkışmasını sağlayan parça ile yayın arasında, yayı düzenli bir hale getirmek üzere konulmuş bir parçadır. 4 numara ile gösterilmiş olan parça ise yaydır. Pistonun kullanıldığında aşağıda kalmasını ve bırakıldığında tekrar yukarı çıkmasını bu yay mekanizması sağlar. Pistonun sağlıklı çalışmasında hayati önem taşır. Özelliğini yitirdiğinde piston düzenli bir şekilde tekrar eski halini alamaz veya yavaş yavaş yukarı doğru hareket eder ve bu sorunlar trompeti çalınamaz hale getirebilir.

5 numara ile gösterilen parça pistonun yukarı kısmındaki yayı düzenlemek amacıyla kullanılır. 6 numaralı parça keçe ismi verilir ve piston kullanıldığında oluşan aşağı tarafa doğru olan

baskının ve metalin zarar görmemesi için baskıyı azaltmada yardımcı olarak kullanılır. 7 numara ile gösterilmiş olan parça ise piston düğmesidir. 1 numarada gösterilen ana gövdenin uç bölümünde bulunan bir yiv yardımı ile düğme ana gövdeye bağlanır.

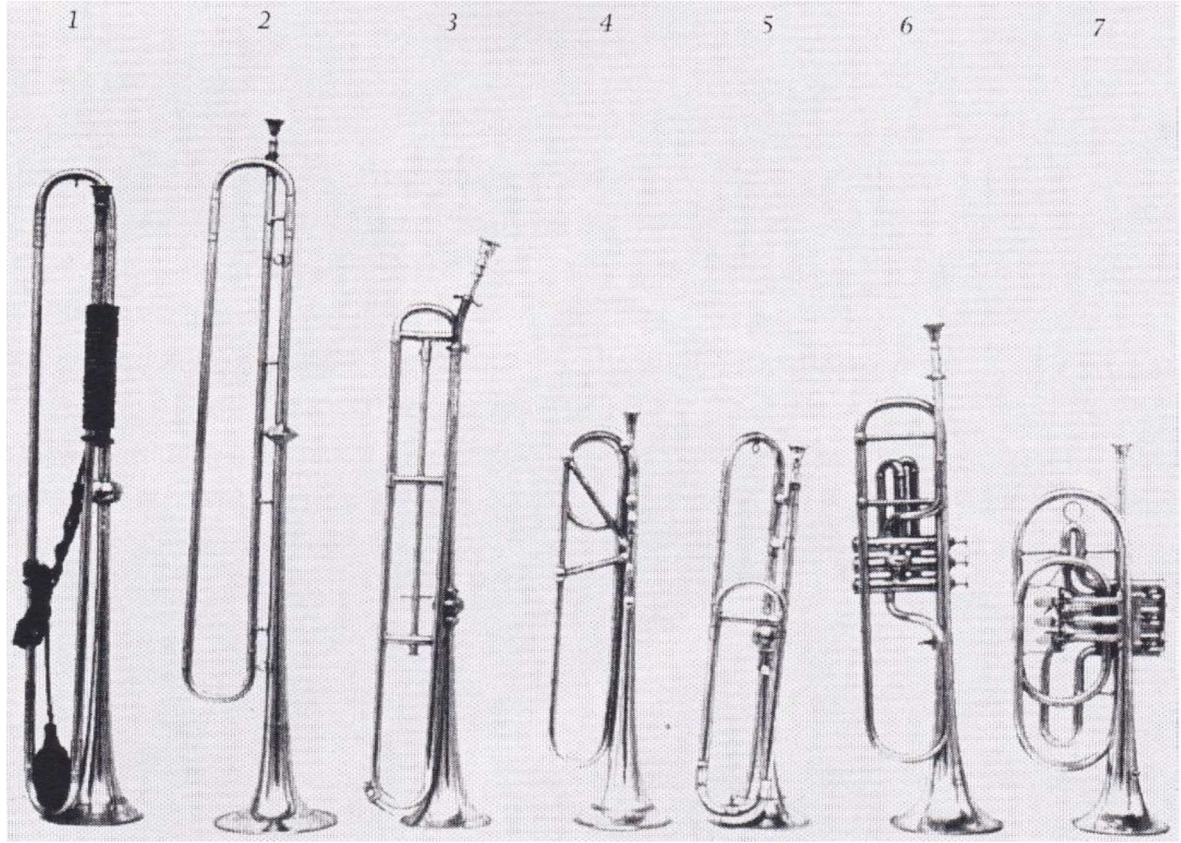
Numaralar yardımı ile açıklanmaya çalışılan piston, bir adet ana gövde ve toplamda altı tane parçadan oluşturulan bir sistemdir. Trompetin üç tane pistonu bulunur ve bu pistonların üzerindeki delik yönlendirmeleri her birinde ayrı ayrı olacak şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 233. Piston Sistemi

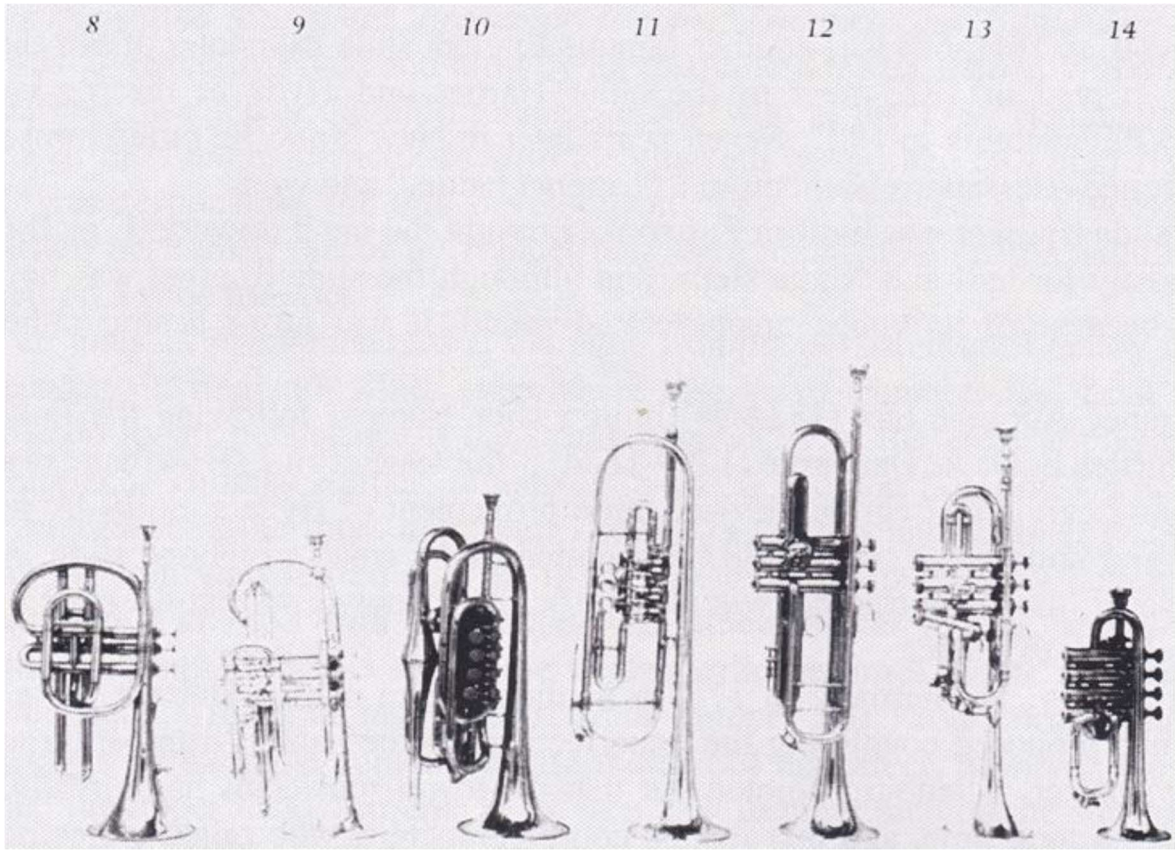
21. yy da dünya üzerinde orkestralarda ya da çeşitli amaçlar ile kullanılmakta olan en yaygın kullanım alanına sahip trompetler piston sistemlidir. Piston sisteminin geliştirilmesi ile birlikte enstrümanın uzunluğu biçimsel olarak kısalmış görünse de esasında uzunluk arttırılmıştır. Hiçbir pistonu basılmadan üflendiğinde, içeri giren havanın düzenine müdahale edilmez ve trompetin ilk pozisyonu olarak belirlenen birinci pozisyon sesleri sağlanır. Değişik piston numaraları ile kombine edilerek, havanın yolunu uzatılır ve değişik sesler elde edilir. Toplamda 7 adet kombin ile trompette elde edilebilecek tüm sesleri çıkartabilmek mümkündür.

Şekil 24 ve 25' de natürel trompetlerden, günümüze gelene kadar olan trompetin tarihsel ilerleyişi gösterilmektedir.

Şekil 24. Trompetin Gelişimi 1 (Akyol, 2014).

- Johann Leonhard Ehe trompet, Nuremberg (1663-1724)
- Karl Hammerschmidt und Sohn mi bemol fanfar trompet, Watzkenroth
- Köhler & Son İngiliz kulisli fa trompet, Londra (1850)
- Alois Döke tuşlu sol bemol trompet, Linz (1820)
- I. G. Rothsens mi bemol trompet, Adorf (1826)
- Antoine Courtois pistonlu sol trompet, Paris (1862)
- C. A. Müller pistonlu trompet, Mainz (1850)

Şekil 24. Trompetin Gelişimi 2 (Akyol, 2014).

- Laberte Humbert si bemol kornet, Paris (1850)
- Antoine Courtois si bemol kornet, Paris (1865)
- C. Schäfer dört ventilli si bemol trompet, Hanover (1903)
- Arno Windisch ventilli si bemol trompet, Dresden (1974)
- Vincent Bach Corporation pistonlu si bemol trompet, Elkhart, Indiana (USA) (1976)
- Jérôme Thibouville-Lamy dört pistonlu do trompet, Paris (1921)
- Henri Selmer dört pistonlu si bemol pikolo trompet, Paris (1970)

Piston mekanizmasının günümüzdeki kullanılmakta olan son halini alması ile birlikte, Alman enstrüman yapım ustalarınca bulunan ventil adı verilen bir sistem geliştirilmiştir. Ventil mekanizması da piston sisteminin benzeri bir mekanizmadır ve giren havayı yönlendirmek üzerine geliştirilmiştir. Piston sistemli trompetler gibi icracıların istekleri doğrultusunda elde etmeleri mümkündür.

Avusturya' lı Adolf Scherbaum tarafından geliştirilen pikolo trompet, özellikle barok döneminde yazılan eserlerin günümüzde yorumlanmasında kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Pikolo trompetler bilinen sib trompetlerin yarı boyundadır ve bir sekizli aralık(oktav) yukarıdan duyulur.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Mısır firavunu Tutankamun' un mezarından başlayan serüven, günümüze gelindiğinde birçok değişim ve gelişim göstererek şimdiki yaygın kullanım biçimi olan pistonlu trompet şeklini almıştır. İlk ortaya çıkma amacının müzik yapmak olmamasına rağmen, günümüzde hem mesleki olarak hem de özengen olarak dünya çapında birçok insanın kolayca ulaşabildiği bir enstrüman haline gelmiştir. Bugün klasik müzik orkestralarında, yürüyerek müzik icra edebilen bandolarda, caz orkestralarında ve popüler müzikte dünyanın her yerinde trompeti duymak mümkündür.

Trompet, günümüze gelindiğinde dünya üzerinde var olan müzik türlerinin tümünü icra edebilme yeterliliğine sahip olması ile, gelişiminden bu güne en önemli kazanımını gerçekleştirmiştir. Bu özellik enstrümanın gelişiminin en büyük kazancıdır. Bundan sonra yapılacak olan gelişimlerinde çalgının popülerliği ve kullanılabilir olmasına faydalar sağlayacağı düşünülebilir.

Çalışmanın bulguları ışığında, M.Ö. dönemlerde çalgının hayvan kabukları ve boynuzlardan elde edilen biçiminin gösteriş ve haberleşme ekseninde olduğu sonucuna varılabilir. Trompetin ilk hali sayılan bu formu ile, uzak bölgelere haber gönderilmesi hedeflenmiş, oluşabilecek tehlikeli durumları merkeze hızlı bir şekilde bildirimini gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. İletişimin zor şartlar altında sağlandığı düşünüldüğünde, bu hali ile trompet toplumların sosyal yaşantılarında hayati öneme sahip bir rol üstlenmektedir.

Ortaçağ dönemine gelene kadar olan sürede, hayvan kabukları ve boynuzlarından üretilen trompet, metal halini alarak düz bir boru halini almıştır. Trompet özellikle Roma döneminde askeri anlamda düzenin ve gösterişin simgesi haline gelmiştir. Krallar ve lejyonerlerin özellikle kendi bünyelerinde barındırdıkları askeri toplumlarda trompetçileri özellikle üst sınıf hizmetçi statüsünde tuttukları bilinmektedir. Trompet çalan kişi sayısının fazla olması çıkartılan ses yüksekliğinin fazla olmasına ve bunun da güç göstergesine doğrudan tesir etmesine sebep olmaktadır. Bu durumdan hareketle trompet çalan kişilerin ve trompetin dönem içerisinde ne kadar önemli bir unsur olduğu gözlemlenebilir. Ortaçağın sonlarında metal yapıların bükülmesine olanak sağlayan buluşların gerçekleşmesi ile düz borunun bükerek daha uzun ve ergonomik bir yapıya kavuşması, trompetin daha kullanışlı olmasına olanak sağlamıştır. Bu durumun trompetin çalımı açısından da kolaylıklar sağladığı ve çalgının kullanımının rahatlatıldığı sonucuna varılabilir.

Yeniçağ ile birlikte özellikle Batı Avrupa coğrafyasında gerçekleştirilen sosyal yaşamı düzenleyici reformlar ile, estetik ve sanat kaygısı üst seviyelere ulaşmıştır. Sanat olgusunun önemi hızla arttıkça buna bağlı olarak, orkestralarda yer alan trompetin de bu orkestralardaki rolü ve etkinliği arttırılmıştır. Farklı çalış tekniklerinin ortaya çıkması, enstrümanın daha geniş kitleler tarafından çalınabilmesine olanak sağlamıştır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin yaygınlaşarak, trompet metotlarının yazılması sonucunda da enstrümanın özellikle Avrupa' da yaygınlaşması sonucunu beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda trompet, piston sisteminin geliştirilip öğretim tekniklerinin de yaygınlaşması ile gelişimini sürdürmeye devam ederek, önemli eserlerdeki pasajların kendisine atfedilmesine olanak sağlamıştır. Trompetin estetik olarak sanat akımları içerisinde önemli bir unsuru oluşturduğu sonucuna varılabilir.

"1815 yılına gelene kadar orkestralarda ve müzik topluluklarında günümüzdeki borazanlarına benzeyen pistonsuz trompetler kullanılmıştır. Günümüze gelindiğinde orkestradaki bakır çalgılar ailesinin en tiz sesli çalgısıdır" (Mimaroglu,1999). Dünyaca ünlü besteciler trompet için solo ya da orkestra eşlikli eserler yazmışlardır. Bunların en önemlileri Joseph Haydn Eb trompet konçertosu, Johann Sebastian Bach Brandenburg konçerto no 2, Antonio Vivaldi'nin iki trompet için yazdığı konçerto, Johann Nepomuk Hummel E konçerto ve Alexander Arutunian Ab trompet konçertoları gelmektedir. Bu bilgiler ışığında trompetin müzik tarihine ait tüm dönemlerde, önemli besteciler tarafından seçkin eserler yazılarak ne kadar önemli bir enstrüman olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkemizde de trompetin tanınması ve ön plana çıkmasında Türk bestecilerimizin eserlerinde trompetler için yazdıkları solo pasajların önemi büyüktür. Ferit TÜZÜN' ün Çayda Çıra isimli bale suitinde, Esintiler isimli senfonik eserinde ve Türk kapriçyosundaki solo pasajlarında trompet için önemli kısımlar mevcuttur. Ahmet Adnan SAYGUN 3. ve 4. Senfonilerinde, Ulvi Cemal ERKİN' nin dünya çapında bilinen Köçekçe isimli eserinde de trompetin karakteristik özelliklerinin sergilendiği önemli pasajlar mevcuttur (Par, 2019). Ayrıca milli bayramlarımızda halk ile bütünleşen askeri bandoların da trompetin ülkemizdeki popülerliğini arttırdığı söylenebilir.

Teknolojik gelişmelerinde özellikle 21.yy da hızla değişmesi, trompetin üretimi ve yaygınlaşması ile ilgili olumlu katkılar sunmuştur. Önceleri el emeği ile yapılan trompetleri artık fabrikalardan seri olarak üretmek mümkündür. Bu gelişmelerin sağladığı olumlu katkılardan biri de özellikle uzak doğu pazarından dünyaya yayılan ekonomik anlamda düşük seviyede satışa sunulan trompetlerin var olmasıdır. Bu durum tüm ekonomik seviyelerden bireylerin trompete ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

"Organoloji, etimolojik olarak, Yunanca "Organon", Latince "Organum" kelimesinden türemiş olup, herhangi bir işin ya da bir mesleğin icrasında kullanılan âletler anlamına gelmekle birlikte, genel olarak vücudun çeşitli uzuvlarını tarif için kullanıldığı da kaynaklarda belirtilmektedir" (Polat'dan akt. Somakçı, 2016:17). "Organoloji, müzik biliminde, çalgıları inceleyen ve tanıtan bilim dalı olarak tanımlanır" (Açın, 1994: 14).

Çalgıların organolojik gelişmelerini inceleyen çalışmaların sayısı oldukça azdır. Telli, vurmali, üflemeli, yaylı ve tuşlu çalgılar olarak sınıflandırılan çalgı grupları, içerlerinde de çeşitli gruplara ayrılarak sayı bakımından çoğalırlar. Bütün bu çalgı grupları içerisinde çalgıların tarihsel gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalardan üflemeli çalgılar ile ilgili olanlar ise yok denecek kadar azdır. Bahar (2016) "Viyolanın Tarihsel Süreçteki Gelişimi" isimli makalesinde, viyolanın gelişimini inceleyerek, yaylı çalgılar ailesinin birinci üyesi olan keman ile ilgili bağlantılarını ortaya koymuştur.

Hüseyinova (2014) "Arp Çalgısının Tarihsel Süreci Üzerine Bir İnceleme" isimli makalesinde, arp çalgısının ortaçağda sanat ve kültür yayma geleneğini, 17. ve 19 yy da çalgının yenilenme ve geliştirme çalışmalarını, arp icracılığının ve çalgının tarihsel süreçteki gelişimini ortaya koymuştur. Şenol ve Demirbatır (2011) " Flütün Tarihsel Gelişimi ve Romantik Dönem Özelliklerinin Flüt Eserlerine Yansıması" isimli makalelerinde, flüt enstrümanının özellikle müzik tarihindeki dönemler bazında incelemeye alarak, romantik döneme gelene kadar olan sürede çalgının gelişimini açıklamışlardır. Gelişimini romantik dönemde tamamlayan flütün, bu dönemden günümüze gelene kadar olan sürede geçirdiği gelişimi ortaya koyarak, çalgı için yazılmış eserler hakkında da bilgiler sunmuşlardır.

Yağışan ve Aydın (2013) "Kemanın Tarihsel Gelişim Süreci ve Eğitimci Yorumcular" isimli makalelerinde, kemanın rönesans döneminden itibaren geçirmiş olduğu değişim hakkında bilgiler sunulmuştur. Solo ve orkestra yapıtlarının en önemli çalgısı olan keman enstrümanının tarihsel süreç içerisindeki gelişimine paralel olarak enstrüman edebiyatı hakkında da bilgiler elde edilmiştir. Tan (2018) "Obuanın Tarihsel Gelişimi ve Çeşitleri İlk izlenimin Önemi" isimli makalesinde de, enstrümanın M.Ö. dönemlerden itibaren ortaya çıkışından, günümüze gelene kadar olan süreçteki değişimi ve gelişimi hakkında bilgiler sunulmuştur.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalgıların gelişim süreçleri tarihsel olarak ortaya koyulmuş, enstrümanlar üzerlerinde gerçekleştirilen bu değişimlerin çalgıların müziksel olarak daha da geniş besteci ve dinleyici kitlelerine ulaştığı sonuçlarına varılmıştır. Trompet çalgısı ile ilgili yapılan ilk organolojik çalışma olan bu makalede de, trompetin ilk ortaya çıktığı dönemden günümüze gelene değin birçok toplum tarafından kullanılarak, neredeyse bütün müzik biçimlerinde rahatlıkla kullanıldığı sonucuna varılabilir.

Elde edilen bulgular neticesinde araştırmanın, trompet eğitimi alan öğrenciler, eğitimciler ve konu ile ilgilenen bireyler tarafından faydalanılacak, trompetin gelişim süreçlerinin incelendiği kapsamlı bir çalışma olması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

- Açıksöz, M.A. (2007). "Silahlı Kuvvetler Bando Okullar Komutanlığındaki Trompet Eğitiminde Nefes ve Diyafram Çalışmasının Enstrüman Başarısı Üzerine Etkisi". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi
- Açın, C. (1994). *Enstrüman Bilimi (Organoloji)*. İstanbul: Yenidoğan
- Akyol, U. (2014). "Trompetin Orkestradaki Yeri, Kullanımı ve Literatüre Geçmiş Önemli Trompet Sololarının İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- Baba, O. (2016). Askeri Bandoyu Tanımak. *Sahne ve Müzik Eğitim-Araştırma e-Dergisi*, 2, 148-156.
- Çavuş, Ü. (2019). "Türk Bestecilerinin Senfonik Eserlerinde Trompet Sololarının İncelenmesi". Sanatta Yeterlilik Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi
- Dora, Ç. (2016). *Doküman Analizi*. <https://prezi.com/lxghbx1bbtqr/dokuman-analizi> adresinden erişilmiştir.
- Üstün, H. (2016). "Trompet Eğitiminde Başlangıç Düzeyinde Kullanılan Metotların Kullanımına İlişkin Öğretim Elemanları Görüşleri". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi
- Mimaroğlu, İ. (1999). *Müzik Tarihi*. İstanbul :Varlık.
- Puhan, M. Suarez, A. Cascio, C. Zahn, A. Heitz, M. Braendlli, O. (2006). Didgeridoo Playing as Alternative Treatment for Obstructive Sleep Apnoea Syndrome:Randomised Controlled Trial. *BMJ*, 10, 266-332.
- Sabır, S. (2012). "Silahlı Kuvvetler Bando Okullar Komutanlığındaki Trompet Eğitiminde Arban Trompet Metodunun Teknik Kapasitenin Geliştirilmesi Açısından İncelenmesi". Sanatta Yeterlilik Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi
- Somakçı, P. (2016). Geleneksel Türk Müziğine Özgü Çalgıların Organolojik Gelişimi. *Konservatoryum*,3 (1). 15-39.
- Par, G. (2019). "Ahmed Adnan Saygun Ve Ferit Tüzün'ün Seçilmiş Senfonik Eserlerinde Yer Alan Trompet Sololarının İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- Yurtcan, A.E. (2005). "Bakır Üfleli Çalgıların Yapısı ve Orkestradaki Kullanım Tekniklerinin İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi

Yurtseven, G. Sağer, T. (2018). Türkiye Cumhuriyeti'nin Müzik Kurumları Yapılanması ve Müziksel Değişim-1950 Sonrası. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8 (17). 124-133.

İnternet Kaynakça

Didgeridu. Erişim: 20.04.2020, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Didgeridoo>

O.J's Trumpet Salpinx. Erişim: 20.04.2020, <http://ojtrumpet.net/>

Trompet. Erişim: 14.04.2020, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Trompet>

YÖK (2020). Ulusal Tez Merkezi. Erişim: 25.06.2020, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>